

Sygn. akt III CSK 210/06

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa Pogotowia Ratunkowego w K.
przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia
o zapłatę,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym
w dniu 24 listopada 2006 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 24 listopada 2005 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Strona powodowa – Pogotowie Ratunkowe w K., która zrealizowała ustawowy obowiązek podwyższenia wynagrodzenia swoim pracownikiem wydatkując na ten cel kwotę 4.062.185,93 zł domagała się jej zasądzenia od pozwanego Narodowego Funduszu Zdrowia. Precyzując żądanie pozwu, jako jego podstawę prawną wskazała przepis art. 357¹ k.c.

Wyrokiem z dnia 5 marca 2004 r. Sąd Okręgowy w K. uwzględnił powództwo w części zasądzając na rzecz powoda kwotę 2.000.000 zł, w pozostałej części orzekł o jego oddaleniu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2004 r. oddalił apelacje obu stron od tego wyroku.

Podzielając ocenę prawną Sądu pierwszej instancji stwierdził, że w sytuacji gdy powód, już po zawarciu przez strony w dniu 20 grudnia 2000 r. umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, został obciążony ustawowym obowiązkiem wypłaty pracownikom podwyższonych wynagrodzeń na podstawie art. 4a ustawy z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw i ustawy o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. 2001 r., Nr 5 poz. 45 – dalej jako „ustawa 203”), istniały przesłanki do rozstrzygnięcia sporu na podstawie art. 357¹ k.c. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego uznał też, że zrefundowanie powodowi przez stronę pozwaną prawie połowy kwoty wypłaconych wynagrodzeń jest należyтым dostosowaniem tej sytuacji do zasad współżycia społecznego.

Powyższy wyrok zaskarżony został kasacją przez obie strony.

Postanowieniem z dnia 21 stycznia 2005 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania kasacji powoda, a w następstwie rozpoznania kasacji strony pozwanej, wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2005 r. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zaakceptował stanowisko Sądu drugiej instancji dopuszczające w okolicznościach sprawy zastosowanie art. 357¹ k.c., równocześnie jednak zgodził się z pozwanym, który zarzucał w kasacji niedostatek ustaleń faktycznych dla podjęcia właściwej oceny odnośnie do zastosowania tego przepisu. Stwierdził, że ustalenia te nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy umowa została w całości lub w części wykonana, co ma dla rozstrzygnięcia zasadnicze znaczenie. Jeżeli bowiem umowa została w całości wykonana, to jej modyfikacja na podstawie art. 357¹ k.c. nie jest możliwa. Nadto wskazał, że w stanie ustaleń przyjętych przez Sąd Apelacyjny nie da się kategorycznie przesądzić, czy strona powodowa poniosła rażącą stratę, co wymaga dodatkowo analizy sposobu jej gospodarowania.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Apelacyjny, ustalił dodatkowo co następuje:

Strona powodowa zamknęła rok 2003 stratą w kwocie 2.603.413,61 zł, zaś na sierpień 2003 r. strata wynosiła około 300.000 zł mniej. Na podstawie ostatecznej decyzji Wojewody z dnia 4 października 2005 r. wydanej na podstawie art. 27 ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej (Dz.U. 2005, Nr 78, poz. 684) zatwierdzony został program restrukturyzacji dla powoda. Warunkiem restrukturyzacji jest między innymi umorzenie zobowiązań względem ZUS, PFRON, podatków, opłat wobec UMK, a także realizacja zobowiązań cywilno-prawnych wynikających z programu restrukturyzacji. Umowy za 2001 i 2002 były kilkakrotnie aneksowane. W porozumieniu zawartym w dnia 31 stycznia 2002 r., strona powodowa oświadczyła, że w następstwie dodatkowej wypłaty przez b. Kasę Chorych, wyczerpane zostały wszelkie zobowiązania Kasy w stosunku do niej. Również rozliczenie za 2002 r. nastąpiło na podstawie porozumienia o podobnej treści, zawierającego oświadczenie powoda, że ustalona nim i otrzymana dodatkowo kwota ostatecznie wyczerpuje wszelkie zobowiązania Kasy Chorych w stosunku do świadczeniodawcy za ten rok. Kontrakt za 2003 r. został zawarty na zasadzie aneksu do umowy za 2002 r. i nie zakończył się porozumieniem, ponieważ strony były już w sporze. W 2003 r. kształt wynagrodzeń pracowników powoda nie wykazywał odrębnej zwyczajki łączącej się z ustawą 203, wynagrodzenia

były waloryzowane i ubruttowane, z tym że na ogólne obciążenie strony powodowej istotny wpływ miały zaległości z tytułu nieopłaconych składek ZUS, które na koniec 2002 r. osiągnęły blisko milion złotych bez odsetek. Należności te są obecnie umorzone na mocy programu restrukturyzacyjnego. Wyniki finansowe strony powodowej za 2001 r. i 2002 r. były ujemne, z tym że kwota straty była znacząco niższa od wyliczonych przez nią kosztów związanych z realizacją ustawy 203.

W tak ustalonym stanie faktycznym, uznał Sąd Apelacyjny apelację strony pozwanej za uzasadnioną, dzielając podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 357¹ k.c. Wskazał, że w świetle zawartych przez strony porozumień, dotyczących zobowiązań realizowanych przez powoda w 2001 i 2002 r., w tym także w związku z ustawą 203, umowa w tym zakresie została wykonana, a strona powodowa nigdy nie uchyliła się od złożonego wówczas oświadczenia woli i wiedzy, że wypłacone jej kwoty wyczerpują wszelkie zobowiązania Kasy Chorych. W konsekwencji strona powodowa nie może dochodzić zmiany warunków umów za te lata w oparciu o wskazaną przez nią podstawę prawną. Zgodnie ze stanowiskiem skarżącego uznał nadto, że w odniesieniu do roku 2003 wprowadzenie podwyżki wynagrodzeń nie było nadzwyczajną zmianą stosunków, skoro ustawa ta obowiązywała już wówczas od dwóch lat. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można też mówić o „rażącej stracie” w rozumieniu art. 357¹ k.c. po stronie powodowej w następstwie okresów rozliczeniowych obejmujących lata 2001, 2002 i 2003 w sytuacji, gdy na skutek umorzenia części zaległości w ramach restrukturyzacji ich rzeczywiste skutki finansowe zostały zminimalizowane.

Z tych względów wyrokiem z dnia 24 listopada 2005 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w części zasądzającej powództwo przez jego oddalenie także w tej części.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powód podnosił zarzuty naruszenia prawa materialnego, a to:

- a/ błędnej wykładni art. 357¹ k.c. przez uznanie, że przepis ten nie ma zastosowania w sprawie ze względu na wcześniejsze wykonanie umowy,
- b/ art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców... (Dz.U. z 1995 r. Nr 1,

poz. 2 ze zm.) przez jego nie zastosowanie w związku z art. 190 § 1 Konstytucji, jako samodzielnej podstawy rozstrzygnięcia i tym samym nie przyjęcie, że przepis ten daje podstawę uznania współodpowiedzialności pozwanego, jako instytucji finansów publicznych za realizację ustawy, szczególnie w kontekście wyroku TK z dnia 18 grudnia 2002 r., K 43/01,

c/ art. 471 przez jego niezastosowanie i przyjęcie, że ze względu na wykonanie umowy powód utracił podstawę dochodzenia roszczenia odszkodowawczego w związku z niewłaściwym wykonaniem umowy – odmową negocjacji umowy w związku z wejściem w życie ustawy z 16 grudnia 1994 r.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania sformułował zarzuty:

a/ naruszenia art. 382 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., art. 227 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów w zakresie ustalenia sytuacji finansowej powoda oraz wysokości podwyżek wypłaconych pracownikom i ich stosunku do osiągniętej straty,

b/ niewyjaśnienia wszystkich okoliczności mających dla sprawy istotne znaczenie, a w szczególności treści porozumień zawartych pomiędzy stronami, dotyczących zobowiązań powoda za lata 2001 i 2002 poprzez uznanie, że dotyczyły one także zobowiązań wynikających z ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r.

Określając zakres zaskarżenia kasacyjnego jako dotyczący wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej powództwo, wnosił o jego uchylenie w tej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie jego uchylenie i zmianę w tej części przez zasądzenie na rzecz powoda kwoty 2 mln. zł z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia wskazanych w skardze przepisów postępowania nie zostały przez skarżącego bliżej tj. ponad sformułowanie przytoczone w podstawie skargi, sprecyzowane. Ich zasadności dowodzi pozwany przeciwstawiając ustaleniom Sądu własną odmienną od nich wersję, co nie może być uznane za dostateczne uzasadnienie przytoczonej podstawy kasacyjnej. Przede wszystkim jednak nie może być ona uwzględniona z tej przyczyny, że zarzuty na których

została oparta odnoszą się do materii wyłączonej spod kontroli kasacyjnej na podstawie art. 398³ § 3 k.p.c.

Zarzut naruszenia art. 357¹ k.c., w postaci jego błędnej wykładni nie znalazł skardze dalszego rozwinięcia, koniecznego dla przyjęcia, że został on skutecznie zgłoszony. Równocześnie nie może być uznany za usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej zarzut niezastosowania tego przepisu, do założonego przez skarżącego stanu faktycznego, odmiennego od ustaleń, na których zostało oparte zaskarżone orzeczenie.

Nie można natomiast odmówić racji powodowi w zakresie, w jakim zarzuca nienależyte nierozważnie przez sądy orzekające w sprawie treści powództwa, w którym domagał się zasądzenia od pozwanego określonej kwoty pieniężnej, a w konsekwencji pominięcie jako samodzielnej podstawy rozstrzygnięcia art. 4a ustawy o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz zmianie niektórych ustaw. Powód, który wystąpił przeciwko pozwanemu z powództwem o zapłatę twierdził w jego uzasadnieniu, że w następstwie nowelizacji w/w ustawy obciążony został obowiązkiem wypłaty pracownikom przyrostu wynagrodzenia o kwotę 203 zł od 2001 r. i dodatkowo o kwotę 110, 20 od 2002 r., na co nigdy nie otrzymał koniecznych środków od Kasy Chorych. Obowiązek zapłaty na jego rzecz przez Kasę (obecnie Narodowy Fundusz Zdrowia) wydatkowanych z tego tytułu kwot wywodził z powołanej ustawy. Podnosił między innymi, że do systemu finansującego publiczną opiekę zdrowotną w 2001 i 2002 r. wpłynęły dodatkowe środki umożliwiające realizację tego obowiązku, na które złożyły się między innymi kwoty uzyskane z podniesionej o 0.25% składki na ubezpieczenie zdrowotne, wyższe dochody Kas Chorych wynikające z efektywniejszej windykacji składek. Wskazywał, że strona pozwana bezprawnie nie przekazała mu należnych środków, w wyniku czego poniósł szkodę. W piśmie przygotowawczym z dnia 16 września 2003 r., ograniczając kwotowo żądanie, powód wskazał jako jego podstawę art. 357¹ k.c., podnosił, nadzwyczajny charakter zmiany stosunków umownych na skutek nowelizacji art. 4a ustawy 203 oraz rażącą stratę jaką poniósł w następstwie konieczności wypłacenia podwyżek pracownikom.

Rozstrzygnięcie na tym tle co było treścią rozpoznawanego powództwa uwzględniać powinno oba opisane elementy powództwa, tj. zarówno żądanie, zawierające rezultat stanu faktycznego przedstawionego przez powoda, jak i służące konkretyzacji żądania jego uzasadnienie. Wymóg przytoczenia w pozwie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie określa art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., kwalifikacja stanu faktycznego należy natomiast do sądu. Kodeks postępowania cywilnego nie wymaga substancjonowania stanu faktycznego dyspozycji określonych norm, powoda nie mogą więc obciążać skutki powołania wadliwej podstawy prawnej żądania. Sąd nie jest związany wskazaną przez powoda podstawą prawną roszczenia, a przeciwnie jest zobowiązany rozpatrzyć sprawę wszechstronnie i wziąć pod rozwagę wszystkie przepisy prawne, które powinny być zastosowane w rozważanym przypadku.

Trafnie w tym stanie rzeczy podnosi skarżący, iż niezależnie od wskazanego przez niego, poprzez przywołanie art. 357¹ k.c., kierunku rozpoznania żądania, rzeczą Sądu Apelacyjnego było po rozważeniu przepisów prawnych, które powinny być zastosowane, w tym w szczególności art. 4a ustawy 203 i stwierdzenie czy podstawa faktyczna powództwa uzasadnia zasądzenie świadczenia w oparciu o ten przepis. Tym samym doszło do jego naruszenia.

Zasadnie też powołuje się na zapadły, w bardzo zbliżonym pod względem procesowym stanie, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005 r., III CK 405/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 36) przesądzający, że skutki wzrostu wynagrodzeń pracowników samodzielnych publicznych zakładów zdrowotnych wynikłe z uregulowania zawartego w art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. obciążają także kasy chorych (Narodowy Fundusz Zdrowia). Ten kierunek wykładni podtrzymany został przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 30 marca 2006 r. III CZP 130/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 77).

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art.398¹⁵ § 1).